

De Krupinska Planina, he

Krupinska Planina is een gebied in Midden-Slowakije dat door de Slowaken het Toscane van Slowakije wordt genoemd. Voor mij een uitdaging om dat met eigen ogen te gaan bekijken. Wel met een zekere scepsis, want Toscane staat bekend om zijn cultuurschatten en die verwachtte ik daar niet direct. Maar mijn nieuwsgierigheid werd gewekt door de goede berichten over de ongerepte natuur.

Tekst: De Krupinska Planina is een klein plateau van ongeveer 60.000 hectare gelegen in het midden en zuiden van Slowakije, zo'n honderd kilometer boven het Hongaarse Boedapest. Het gebied is van vulkanische oorsprong en wordt van noord naar zuid doorsneden door vele beken. De hellingen daarnaast zijn bebost met uitgestrekte eiken- en beukenbossen, waarin je ook veel haagbeuk, kers en acacia ziet. De hogergelegen delen zijn veelal in gebruik als graanakker en weiden waar de herders hun schapen laten grazen. Vaak wordt er nog erg kleinschalig geboerd, maar er is een sterke trend naar grootschaligheid.

Na een voorspoedige reis worden we hartelijk ontvangen op de kleinschalige boerenhoeve Milydom, een heerlijke vakantieplek, die wordt gerund door een Nederlands echtpaar (www.ruimteinslowakije.nl). Zodra de tent staat, ga ik op onderzoek uit. De diversiteit in landgebruik valt direct op. Er zijn akkers die bij mijn aankomst al twee keer gemaaid zijn. Het gras ligt in grote plastic balen opgestapeld. Iets verderop wordt zo te zien maar één keer per jaar gemaaid. Aan de sporen te zien moet hier ook allerlei groot wild voorkomen zoals wilde zwijnen, edelherten, damherten, moeflons en zelfs beren.

Na dat eerste wandelingetje weet ik al dat ik me hier de komende weken goed ga vermaken. We kunnen die eerste avond meteen mee-eten. De gastvrouw heeft een heerlijke goulash gemaakt op het kampvuur.

Hans Kraaijkamp

Vaak wordt er nog kleinschalig geboerd in de Krupinska Planina.

Vlindergedrag

In de buurt van Milydom staat een grote zoete kers (*Prunus avium*). In de stam zit een holte waar een enorme stank uit komt. Blijkbaar bevindt zich hierin sap dat aan het vergisten is. De geur is behoorlijk aanwezig: op 10 meter afstand is de boom al te ruiken. Het vergiste sap is kennelijk erg aantrekkelijk voor vlindersoorten die andere dingen eten dan nectar. Rond de boom vliegen witbandzandogon (*Brintesia circe*), grote weerschijnvlinders (*Apature iris*) en atalanta's (*Vanessa atalanta*). Een witbandzandogon lijkt de ingang naar de holte waar het gistende goedje in zit te bewaken. Alle vlinders worden weggejaagd, inclusief andere witbandzandogon. Ik zie een atalanta een slimme tactiek toepassen om toch bij het voedselrijke goedje te kunnen komen. Hij gaat een meter of drie boven de holte zitten en sluipt dan langzaam dichterbij. Niet opgemerkt door de dominante witband kan de atalanta zo toch bij de holte komen en het gistende sap opzuigen. De witband is gefopt en de atalanta kan rustig zijn gang gaan, want de andere vlinders houden de witband wel bezig.

Ik ga op zoek naar lathyruszwevers (*Neptis sappho*). Volgens onze gastheer moeten ze hier zitten. Dus struinen we richting de beek, want dat is de biotoop van de lathyruszwever: vochtige open plekken in het bos. Als ik beneden kom zie ik ze. Wat een mooie vlinders, prachtig zoals ze kunnen zweven. Alleen laten ze zich niet van dichtbij fotograferen: ze blijven op veilige afstand. Vanaf een meter of vier, boven in een spaanse aak (*Acer campestre*) lijkt een zwever me aan te kijken. De volgende dag ga ik terug. Dit keer een paar uur eerder, in de hoop dat de vlinders nog niet zo actief zijn. En ik heb geluk: op de wandeling tref wel ik wel tien exemplaren, die ik goed kan bekijken en fotograferen. Al blijft het moeilijk om een vlinder die voor het groot-

t Toscane van Slowakije?

ste deel zwart en wit is goed op de foto te krijgen. Even later heb ik nog meer geluk: ik vind de vlindersparend op zomerfijnstraal (*Erigeron annuus*).

Ideaal voor vlinders

Op een van mijn wandelingen kom ik op een plekje waar niet al te veel bloemen meer staan. Hier wordt duidelijk niet ieder jaar gemaaid. Door de grote droogte dit jaar is al veel uitgebloeid. Er staat onder andere nog een distel. De vele dambordjes (*Melanargia galathea*) hebben het op deze ene distel voorzien. Toch is maar één dambordje heer en meester; alle soortgenoten worden weggejaagd. Andere vlindersoorten, zoals een phegeavlinder (*Amata phegea*) mogen wel mee-eten.

Soms zijn van de hellingen stroken bos weggekapt. Het bos komt spontaan terug en is dan in allerlei stadia aanwezig. Hier staat ook altijd volop koninginnenkruid (*Eupatorium cannabinum*).

Deze warme, zonnige, gevarieerde plekken zijn ideaal voor vlinders. Het wemelt er van de vlinders. Er zitten tientallen exemplaren van de spaanse vlag (*Euplagia quadripunctata*) op het koninginnenkruid. Ook keizersmantels (*Argynnis paphia*) kun je op deze hellingen in groten getale zien vliegen net als andere soorten parelmoervlinders. Ik geniet van de aanwezigheid van rondzwevende koningspages (*Iphiclides podalirius*) die vaak talrijker zijn dan de koninginnenpage (*Papilio machaon*).

Nachtvlinder(aar)s bekijken

Wat zo leuk en inspirerend is aan een plek als deze is dat er meer gasten op Milydom komen die aangetrokken worden door de diversiteit van de natuur. Zo tref ik daar onder andere twee biologen met een nachtvlinderlamp. Samen besluiten we om een avond nachtvlinders te lokken met licht en ze te determineren. Het weer is die avond niet te best: veel wind. De volgende avond doen we het nog eens dunnetjes over en zo komen we toch in een paar uur op ruim negentig soorten, waaronder het voor Nederland zeldzame karmozijnrood weeskind (*Catocala aspona*) en het populierenblad (*Gastropacha populifolia*). Het blijkt erg komisch te zijn om te kijken naar mensen die nachtvlinderen. Vanuit een ooghoek zie ik mensen op een strategisch geplaatst bankje met dezelfde geestdrift naar ons kijken als wij naar de nachtvlinders.

Toscane?

In 2006 stond in *Vlinders* een artikel met als titel 'Slowakije: Europa's beste bewaarde geheim'. Dit kan ik geheel onderschrijven. De natuur is prachtig, ongerept en divers. Wel kun je je afvragen hoe lang nog. De boeren hier worden als gevolg van Europese regelgeving

Hans Kraaijkamp

Zwarte apollo.

Hans Kraaijkamp

Dambordjes en phegeavlinder.

Hans Kraaijkamp

Gehavende keizersmantels.

Cabrad

De ruïne Cabrad was in de 13de eeuw een machtig kasteel. Het ligt strategisch in een bocht van de rivier de Litava en was vroeger een onderdeel van de verdediging van de in dit gebied liggende zilvermijnen. Het is zeker een bezoek waard. Door zijn geïsoleerde ligging, waardoor het vroeger moeilijk te veroveren was, is het nu een broedplaats voor reptielen en amfibieën. Zo kom je hier bijna altijd de oostelijke smaragdhagedis (*Lacerta viridis*) tegen en maak je een grote kans op een ontmoeting met een esculaapslang (*Zamenis longissimus*). In het voorjaar wemelt het hier van de vuursalamanders (*Salamandra salamandra*).

en de daarbij behorende subsidies gedwongen steeds grootschaliger te werk te gaan. Grotere tractoren hebben ruimte nodig: daarvoor worden houtwalle-tjes, waterbronnen en soms hele ruïnes aan de kant geschoven.

Slowaken zijn hartelijke en eerlijke mensen die mijn hart gestolen hebben. Maar de vergelijking van de Krupinska Planina met Toscane gaat toch mank. Toscane overtreft Slowakije als het gaat om de cultuur en de keuken. Waar Toscane de Dom van Florence heeft moet de Krupinska Planina het doen met bijvoorbeeld de dertiende-eeuwse ruïne Cabrad.

Maar ook qua rust, ruimte en natuur is de Krupinska Planina niet te vergelijken met Toscane. De charme van Slowakije is dat je dagen kunt wandelen zonder gehinderd te worden door hekwerken of prikkeldraad en je hooguit een herder met zijn schapen tegen zal komen.

Literatuur:

- Chris van Swaay & Martin Warren (2003). Prime Butterfly Areas in Europe. Priority sites for conservation.
- Vadim V. Tshikolovets (2011). Butterflies of Europe and the Mediterranean area.
- Bernard Skinner (2009). Colour Identification Guide to Moths of the British Isles.
- Tristan Lafranchis (2009). Dagvlinders van Europa.
- Tom Tolman & Richard Lewington (1999). De nieuwe vlinder-gids.

Tip voor de wandelaar

Voor wandelen in Slowakije zijn uitstekende topografische kaarten te verkrijgen bij www.piedaterre.nl, al zijn de gegevens niet altijd actueel. Wandelpaden in de rustige gebieden zijn maar weinig in gebruik en raken daarom wel eens overwoekerd. Op Milydom zijn kaarten te leen en kunt u gebruik maken van een GPS met uitgezette wandelingen.

Vlinders in D

Met de opening van Amazonica in april 2013, was Blijdorp ineens een tropische biotoop en een bijzondere beleving rijker. Mensen zien, horen, ruiken en voelen dat ze in het Amazonegebied zijn terechtgekomen. Je ziet de prachtig gekleurde Zuid-Amerikaanse vlinders rondvliegen, je hoort water stromen, je ruikt bloemen en je voelt de tropische warmte. De drijfbladeren van de Victoria Amazonica, piranha's en sierlijke zoetwaterroggen horen hier thuis, maar de vlinders spelen uiteraard een hoofdrol in deze grootste vlindertuin van Europa.

Met haar uitstraling, materialen en vorm past Amazonica naadloos in de natuurlijke sfeer van Diergaarde Blijdorp. Het ontwerp van Amazonica is in essentie een cirkelvormig gebouw met twee entrees aan weerszijden. Je volgt het pad langs een zandbank waar je in het water de piranha's ziet zwemmen en loopt over een omgevallen boomstam naar de Amazonehut waar je spelenderwijs leert over de levenswijze van vlinders en over hun leefgebied.

Vlinders

Verzorger Louwerens-Jan Nederlof is van het begin af aan betrokken bij het opzetten van het nieuwe vlinderparadijs. "We zijn begonnen met zo'n twintig vlinder-

Een passiebloemvlinder, *Heliconius hecale*.